

Мельник Олена

Тернопільський національний економічний університет
(науковий керівник: доктор сільськогосподарських наук,
професор кафедри економіки та економічної теорії Гайда Ю.І.)

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

За сучасних умов стратегічно важливим для України є пошук оптимальних джерел формування фінансових ресурсів держави. Це обумовлюється невідпинним зростанням державних витрат, пов'язаним, перш за все, із постійним розширенням соціальних функцій держави, науково-технічним прогресом, щорічним зростанням державного боргу та витрат на його обслуговування. Разом із тим, можливості оподаткування в певний момент часу є обмеженими, позаяк надмірне податкове навантаження стримує розвиток інвестиційно-інноваційних процесів, скорочує рівень споживання, стимулюючи такі негативні соціально-економічні процеси як надлишкове безробіття та скорочення темпів економічного зростання.

Державний кредит як джерело додаткових фінансових ресурсів має менш негативні наслідки порівняно із підвищенням ставок податків та монетарними методами балансування бюджету. За умови ефективного управління борговими ресурсами, державний кредит може стати не лише засобом збільшення фінансових можливостей держави, а й важливим фактором прискорення соціально-економічного розвитку країни. Державні боргові зобов'язання широко використовуються урядами розвинених країн як інструмент фінансування дефіциту бюджету та довгострокового забезпечення фінансовими ресурсами інвестиційних проектів національного масштабу [1, с. 94].

На нашу думку, нагальним завданням для України є розробка стратегії управління державним боргом, що обумовлюється необхідністю пошуку оптимальних джерел здійснення державних запозичень, визначенням переліку інструментів залучення фінансових ресурсів, оптимізації структури державного боргу та встановлення ефективних напрямів використання запозичень.

Управління державним боргом передбачає комплекс заходів та процедур, що охоплюють увесь борговий процес, а саме: залучення державних позик, їх використання, обслуговування боргу та його погашення.

На етапі залучення державних позик важливо визначити необхідний їх обсяг, форми та умови запозичень та сформувати оптимальну структуру позик. Щодо обсягу державного боргу, то більшість сучасних вчених вважають, що останній викликає негативні наслідки лише за умови його перевищення певних встановлених розмірів. Так, згідно Маастрихтських критеріїв вступу до

Європейського Союзу величина державного боргу не повинна перевищувати 60 % ВВП. Згідно чинного законодавства України, загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту. У разі очікуваного перевищення цієї граничної величини Кабінет Міністрів України подає для схвалення план заходів з приведення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до встановлених вимог [2]. Згідно до методики Світового банку критичний рівень державного зовнішнього боргу становить 50 % валового національного продукту.

Зауважимо, що показник співвідношення державного та гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту протягом 2012-2016 рр. мав стійку позитивну динаміку та у 2014 році перевищив встановлену Бюджетним кодексом України допустиму межу, досягнувши 70,2 % та продовжив стрімке зростання. У 2018 році аналізований показник досяг значення 78,3 % [3].

Важливим етапом у побудові боргової стратегії держави є визначення структури державного боргу, а саме: визначення оптимального співвідношення джерел фінансування дефіциту бюджету (боргове, податкове та інфляційне фінансування); оптимізація співвідношення між короткостроковими, середньостроковими та довгостроковими зобов'язаннями; забезпечення оптимальної структури боргу у частині співвідношення між зовнішніми та внутрішніми запозиченнями; оптимізація структури запозичень за видом відсоткових ставок та за типом кредиторів, оптимізація валютної структури боргу, а також співвідношення державного та гарантованого державою боргу.

За умови налагодження ефективного механізму управління державним боргом, уряд розширить можливості залучення кредитних ресурсів та, одночасно, зможе оптимізувати рівень боргового навантаження на економіку, активізувати інвестиційно-інноваційні процеси та забезпечити сталі темпи економічного розвитку України.

Використані джерела

1. Олексійчук С.В. Теоретичні домінанти дослідження сутності внутрішнього державного боргу / С. В. Олексійчук // Економіка та держава. – 2016. – № 5. – С. 93-96.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (редакція від 20.04.17 р.) / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/paran385#n385>
3. Боргова статистика / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/borgovi-pokazniki-st>